

Financial Risk & Regulation

A banki könyvi kamatláb kockázat – növekedő felügyeleti figyelem, banki kockázatkezelés fontossága

Hírlevél – 2021. június

A közelmúltban tapasztalt, és a jövőben is várható magas volatilitás a bankközi kamatokban és állampapír-hozamokban felhívja a figyelmet a banki könyvi kamatláb kockázat kezelésének fontosságára. Ennek fontosságát felismerték a szabályozó hatóságok is, az MNB, az EBA és az európai törvényhozó testületek. Jelen hírlevelünkben összefoglaljuk a nemrég megjelent MNB cikket, az EBA aktuális feladatainak státuszát, és a bankok előtt álló modellezési és számítási kihívásokat.

Az MNB felhívja a figyelmet a kamatkockázatok fontosságára

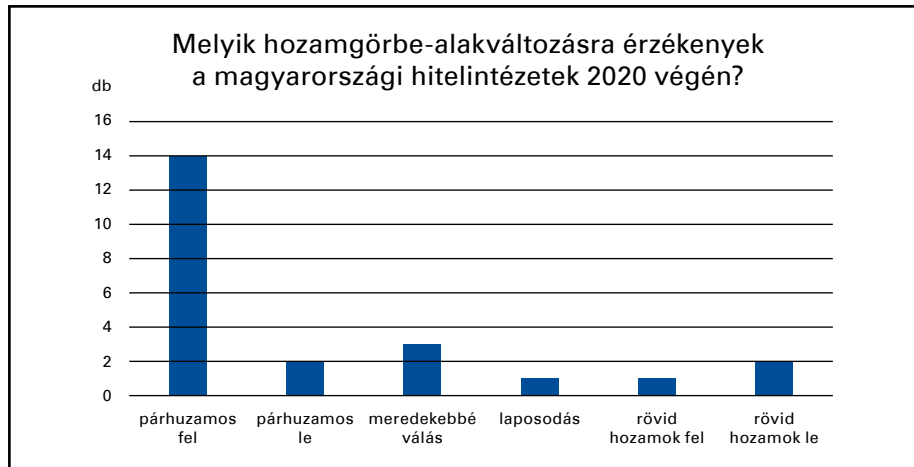
Az MNB az elmúlt években jelentős mértékben fókuszált a banki könyvi kamatláb kockázat felügyeleti vizsgálatára. A 2020-as ICAAP kézikönyv többek között bevezette a látra szóló betéti benchmark modellt, amit a [2020. februári hírlevélben](#) ismertettünk, valamint a 2021-es frissítésnél a benchmark tőkekövetelmény számítási ajánlásait tette közzé, ezt a [2021. februári hírlevélben](#) dolgoztuk fel.

Ebbe a sorozatba jól illeszkedik a [portfolio.hu oldalon](#) és az [MNB honlapon](#) nemrég megjelent MNB-s cikk, amely kiemelte a közelmúltbeli felügyeleti tapasztalatokat. A kérdés aktualitását növeli, hogy a Covid-19 járvány okozta gazdasági válság során jelentős volatilitás volt megfigyelhető mind a hazai, mind a nemzetközi állampapír-hozamoknál, és a monetáris politika irányváltása is egyre valószínűbbé válik.

Az uniós irányelv, a CRD módosítását (CRD5) 2020. december 26-án ültették át a hitelintézeti törvénybe (Hpt.). A banki könyvi kamatkockázatot tekintve az új szabályozás a hitelintézetek számára szigorúbb követelményeket ír elő, illetve a felügyeleti hatóságok, így az MNB beavatkozási mozgástere is bővül. Az MNB elvárja a bankoktól, hogy

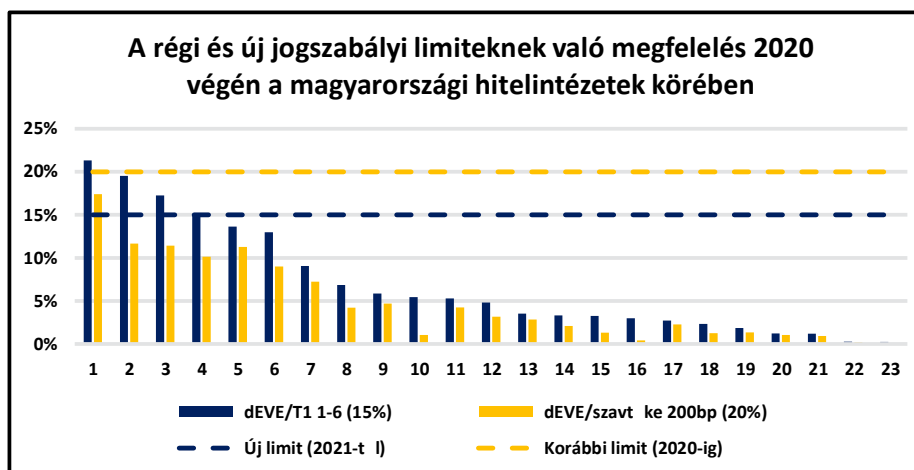
rendszeresen számítsák a tőke gazdasági értékének érzékenységét az EBA iránymutatásokban és az ICAAP kézikönyvben leírt módszertan alapján. Amennyiben ez meghaladja az alapvető tőke (T1) 15%-át, akkor értesíteni kell erről az MNB-t, ami felügyeleti intézkedést alkalmazhat a bankok kamatkockázat-kezelése tekintetében.

A gyakorlatban a kamatkockázat kezelésének többféle megoldását is megfigyelhetjük. Elterjedt a zárt pozíció kialakításának igénye, de a mostani hozamkörnyezetben több bank is eltérő stratégiát követ. Mivel forrás oldalon a betétek kamatainál a bankoknak nincs nagy mozgásterük a kamatcsökkentésre – hiszen negatív kamatok nem, vagy nehezen alkalmazhatnak – ezért a bankok előszeretettel fektetnek be hosszú lejáratú fix kamatozású állampapírokba, hogy minél nagyobb kamatmarzsot realizáljanak. Ez a tendencia tovább növeli a bankok nyitott kamatpozícióját, amely ha fedezetlenül marad, akkor a kamatemelkedések esetén veszélyeztethetik a bankok likviditási és tőkehelyzetét. Az MNB felmérése is alátámasztja, hogy a magyar bankok a hosszú átárazódási idejű pozícióik miatt a 6 előírt sokk közül leginkább a párhuzamos és felfelé irányuló sokkra érzékenyek (1. ábra). Ráadásul az uralkodó alacsony kamatkörnyezet miatt a bankoknak fel kell készülniük a várható kamatemelkedésre, amelynek a valószínűségét az emelkedő infláció (2021. áprilisban 5,1%) is növeli.

1. ábra (Forrás: MNB)

A fent említett kamatsokk esetében, míg a régi limit esetén egyik bank sem lépte át az előírt küszöböt, addig az új limitet 3 hitelintézet is meghaladta (2. ábra).

2. ábra (Forrás: MNB)

Az EBA megkésve, de dolgozik a kamatkockázati részletszabályokon

A CRD V (EU direktíva 2019/878) három mandátumot adott az EBA-nak a kamatkockázati részletszabályok kidolgozására, ahogy ezt a [2019 augusztusi hírlevelünkben](#) már korábban ismertettük. Az EBA anyagok megjelenésének az eredeti, CRD szerinti határideje 2020. június 28. volt, azonban az [EBA 2020.06.12-i kommunikációja](#) alapján a várható megjelenés 2022. márciusra csúszott.

A jelenleg elérhető információk alapján az EBA munkacsoport dolgozik az implementáción, a CRD szerinti témaköröket kiemelve. A kiemelt témákon felül, az EBA munkáinak tisztázni kell a kereskedelmi marzsok, saját tőke, a dinamikus vagy statikus mérlegfeltételezés kezelését is.

NII sztenderd megközelítés

A megközelítés alapjául a bázeli konzultációs anyag szolgál, jelenleg még nem tisztázott, hogy a jövedelem alapú mutató a nettó kamatbevétel (Net Interest Income, röviden NII) érzékenységén túl magában foglalja-e az értékvesztések és a piaci érték változások eredményre gyakorolt hatását. A piaci szereplők szerint felmerülhet a jelenérték számításokkal való átfedés, és még nem tisztázott a sokkolt piaci kamatok számításának módszertana. A tervezett QIS-nek (Quantative Impact Study, hatástanulmány) fontos szerepe lesz a sztenderdizált megközelítés kialakításában és kalibrálásában. A piaci szereplők felhívták a figyelmet, hogy a bázeli konzultáció során az NII módszertanokkal szembeni kritika továbbra is megállja a helyét, és a Bázeli Bizottság végül csak a tiszta jelenérték alapú megközelítést publikálta az ajánlásaiban, a jövedelem alapú módszertanok nélkül.

Felügyeleti eredmény érzékenység teszt

Az EBA dolgozik a felügyeleti eredmény érzékenységi tesztek kialakításán, amit nehezít, hogy korábban egyik országban sem alkalmaztak ilyen jellegű, törvény által előírt tesztek. A kialakítás során gondosan kell eljárni, hogy az alkockázatok, mint a báziskockázat, gap-kockázat és opcionálitási kockázat is megfelelően le legyenek fedve. Fontosnak tartják a felügyeleti és banki oldalon egyaránt, hogy a tesztet a meglévő módszertanokkal, vagyis a kialakítás alatt lévő NII sztenderd megközelítéssel, valamint a már meglévő belső módszertanokkal és folyamatokkal egyaránt ki lehessen számolni.

Hitelfelár-kockázati iránymutatások kialakítása

A hitelfelár-kockázat (Credit Spread Risk in the Banking Book, röviden: CSRBB) új elemként jelent meg a szabályozásban, és az aktuális EBA iránymutatásban (EBA/GL/2018/02) csak felületesen van érintve a téma. A kialakítás során nagyon fontos kérdés az érintett pozíciók és kockázatok pontos meghatározása. Az itt érintett kockázatok nem lehetnek átfedésben egyéb IRRBB alkockázatokkal, vagy a hitelkockázati rezsimben kezelt elemekkel. Ez alapján az idioszinkratikus hitelfelár, piaci hitelfelár és piaci likviditási felár tűnnek a kulcsfogalmaknak, de ezeknek a tisztázása még folyamatban van.

A banki szereplők kiemelték, hogy jelenleg nagyon sokféle kockázatomérési megközelítés van használatban, és fontos a módszertani szabadság megőrzése. A kockázatkezelési megoldások terén is több megoldás fordul elő a piaci gyakorlatban. Az érintett pozíciók tekintetében több szereplő is kiemelte, hogy csak a piaci árral rendelkező pozíciókat érdemes a CSRBB hatóköre alá vonni, és érdemes lenne a lejáratig tartott pozíciók kiszűrése ebből, annak érdekében a kockázatkezelés és az üzleti tartalom összhangban legyen.

A pozíciók, kockázatok és piaci gyakorlatok jellege miatt az EBA által tervezett QIS-nek fontos szerepe lesz, nemcsak a számszaki hatások, hanem a kvantitatív jellegű kérdéseken keresztül az iparági gyakorlatok felmérése miatt. Ezeket az információkat az EBA-nak figyelembe kell vennie az iránymutatások kidolgozása során.

Hatástanulmányok kidolgozása

Az előző pontokban is írt okok miatt az EBA tervezi egy hatástanulmány keretében felmérni a tervezett intézkedések hatását. A hatástanulmányt kiemelten fontosá, ugyanakkor minden szereplő szempontjából erőforrásigényessé teszi, hogy korábban nem voltak jellemzők ebben a témában az európai szintű hatástanulmányok. Emiatt az intézmények részéről az adatok kívánt formátumban és megfelelő minőségben való átadása, valamint az EBA részéről ennek a feldolgozása jelentős kihívásokkal fog járni.

Iparági kihívások

Adatminőség, számítási kapacitások

A kamatkockázati pozíciók értékelése, érzékenységek számítása számos inputot igényel a bankok részéről, aminek előfeltétele, hogy az adatbázisokból ki tudják nyerni a megfelelő adatokat, ez azonban idő- és erőforrás-igényes lehet azon bankok számára, amelyek nem rendelkeznek megbízható adattárházzal, és adatminőséggel. Bizonyos üzemméret felett az IRRBB számításához nem elegendők az egyszerűbb módszerek, mint a duration, vagy az átázódási gap-ek használata, hanem szükséges a cashflow-k szimulációja, amelynél figyelembe lehet venni az opcionálitási hatásokat, mint az előtörlesztés vagy a speciális kamatozások.

Kamatpadlós hitelek

Számos változó kamatozású hitel rendelkezik beépített kamatpadlóval, ez védi a bank érdekeit, hiszen alacsony kamatkörnyezetben is csak korlátozottan lehetséges negatív kamattal forrást szerezni. Azonban modellezési szempontból kihívást jelentenek az ilyen termékek, mivel alacsony kamatkörnyezetben, vagy lefelé irányuló sokkok esetében fix kamatozásúként, magas kamatkörnyezetben vagy felfelé irányuló sokkok esetében változó kamatozásúként viselkednek ezek a hitelek. Ez szükségessé teszi a scenáriófüggő kamatkockázati modellezést.

Látra szóló betéti modellek

A felügyeleti hatóságok is felhívták a figyelmet modell kockázatokra, különösen a látra szóló betétek (Non-Maturity Deposits – NMD) esetében. A bankoknak a látra szóló betéteknél modellezniük kell a feltételes cashflow-kat, amelyeket úgy tudnak megállapítani, hogy az ügyfelek viselkedését is integrálják a modelljeikbe. Kihívást jelenthet annak kiszámítása, hogy az egyes kamatsokkók hogyan érintik az ügyfelek viselkedését.

A legfrissebb EBA iránymutatásban azonosítani kell a „core” betéteket, amelyeknek az átázódása nem változik egy kamatsokk hatására. Ezen felül különbséget kell tenni a kis- és nagybetétesek közt a viselkedés modellezése során, illetve figyelembe kell venni, hogy az adott betétszámla elsősorban tranzakciós célokat szolgál-e, tehát szerepet játszik-e a kamat mértéke az ügyfél viselkedésében.

Az [EKB 2017-es stressz tesztje](#) azt mutatta meg, hogy kamatemelkedés során a retail betétek „ragadósak”, azaz a betétesek nem mondják fel betétjeiket, ám ez a feltételezés felülvizsgálatra szorul majd. Az EKB szerint az uniós bankok többségeinél a betétesek viselkedését integráló modellek csak negatív kamatsokkókat feltételeznek, az emelkedő kamatok hatását nem modellezik.

Előtörlesztési modellek

Az előtörlesztések modellezése főleg a fix kamatozású hiteleknél a kamatok csökkenése esetében releváns, mivel ekkor az adós a piacon olcsóbb kamat mellett juthat hitelhez. Emellett modellezni szükséges az egyéb okokból (pl. örökség, családi helyzet változása) történő előtörlesztést, amelynél a bank a kapott előtörlesztési díj ellenében elveszíti a hátralévő kamatokat. A kamatok növekedése a változó kamatozású hitelek esetében adhat okot az adósoknak az előtörlesztésre. Az [EKB 2017-es stressz-tesztje](#) mutatta meg azt, hogy azon hitelekből, amelyekre a vizsgált bankok alkalmaznak előtörlesztési modellt, a fix kamatozású jelzáloghitelek aránya a legnagyobb (54%), míg a változó kamatozású hitelek aránya csak 18%.

Hitelfelárkockázat kezelése

A hitelfelárkockázat kezelése a magyar piacon elsősorban a jelzáloglevelek és a Növekedési Kötvényprogram (NKP) során kibocsátott kötvények esetében releváns. A hitelfelár megnövekedése egy stressz-időszak során a bankok és vállalatok hitelkockázatának növekedése, illetve a piaci likviditás csökkenése miatt lehetséges.

Jelzálogleveleket a magyar piacon a jelzálogbankok bocsátanak ki, amelyek mögött a jelzáloghitelek fedezetként szolgálnak. A kamatswap-ügyletek (IRS-ek) kötése mellett a bankok jelzáloglevél-kibocsátással is kezelik kamatkockázataikat. A jelzáloglevelek tartása a jogszabályi kötelezettség miatt is fontos: a jelzáloghitel-finanszírozási mutató (JMM) el kell, hogy érje a 25%-ot, azaz a jelzáloghitel-állomány 25%-át jelzáloglevéllel kell fedezni.

A bázeli IRRBB sztenderd a piaci hitel- és likviditási felár változását érti a hitelfelárkockázatok alatt, amelyet a 3. ábrán látható rendszerben helyez el.

Amortizált bekerülési érték		Valós érték (mark-to-market)		
		Szektor	Földrajzi hely	Instrumentum
Meghatározott kamatláb	Hitel marzs	Idioszinkratikus hitelfelár		
Finanszírozási kamat	Finanszírozási marzs	Piaci hitelfelár		
		Piaci likviditási felár		
	Referencia kamat	Piaci lejárat felár		
pl. fogyasztói hitelek	pl. vállalati hitelek	"Kockázatmentes" kamat		
		pl. kötvények, kamatozó értékpapírok		

■ Általános kamatláb kockázat
■ Hitelfelár kockázat

3. ábra: (Forrás: [BCBS 368 sztenderd](#))

Nemteljesítő kitettségek kamatkockázati modellezése

Ha a nemteljesítő hitelek aránya 2% fölötti a bank portfóliójában, akkor az EBA ajánlás szerint külön modellezni kell ezen kitettségeket kamatkockázati szempontból. Ezt érdemes lehet a bankoknak a meglévő IFRS 9 értékvesztési modellekkel összekapcsolni és együtt alkalmazni.

Kereskedelmi marzsok meghatározása

A kereskedelmi árrések, valamint a kamatfizetések egyéb árréseinek figyelembe vétele a cashflow-modellezésnél a bank döntése, azzal a feltétellel, hogy erről a felügyeletet értesíti, és hogy a banknál a kamatkockázatok kezelése és fedezése összhangban van ezzel. Ha a bank kizárja az árrést a számításból, akkor egyértelműen azonosítania kell a kockázatmentes kamatlábat, amely a fix és a bank által egyoldalúan meghatározott kamatozású termékeknél nehézségekbe ütközhet.

A hírlevél készítésében részt vettek: Csányi András és Soltész József.

Kapcsolat:

Rakó Ágnes
partner

M: +36 70 370 1792
E: agnes.rako@kpmg.hu

Szalai Péter
igazgató

M: +36 70 370 1739
E: peter.szalai@kpmg.hu

Wieder Gergő
senior menedzser

M: +36 70 333 1471
E: gergo.wieder@kpmg.hu

Soltész József
menedzser

M: +36 70 370 1766
E: jozsef.soltesz@kpmg.hu

KPMG.hu

Az itt megjelölt információk tájékoztató jellegűek, és nem vonatkoznak valamely meghatározott természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet körülményeire. Társaságunk ugyan törekszik pontos és időszere információkat közölni, ennek ellenére nem vállal felelősséget a közölt információk jelenlegi vagy jövőbeli hatályosságáért. Társaságunk nem vállal felelősséget az olyan tevékenységből eredő károkért, amelyek az itt közölt információk felhasználásából erednek, és nélkülözik társaságunknak az adott esetre vonatkozó teljes körű vizsgálatát és az azon alapuló megfelelő szaktanácsadást. A KPMG név, a KPMG logó a KPMG International lajstromozott védjegy.

© 2021 A KPMG Tanácsadó Kft., a magyar jog alapján bejegyzett korlátolt felelősségű társaság, és egyben a KPMG International Limited („KPMG International”) angol „private company limited by guarantee” társasághoz kapcsolódó független tagtársaságokból álló KPMG globális szervezet tagtársasága. Minden jog fenntartva.